

Oponentský posudek na diplomovou práci
Zuzany Kálalové

**INTERPRETAČNÍ MOŽNOSTI POSLEDNÍCH ČTYŘ HER A. P. ČECHOVA
K REFLEXI FILOSOFIE MARCA AURELIA U A. P. ČECHOVA**

Diplomová práce Z. Kálalové je příspěvkem k rozsáhlé literatuře o A. P. Čechovovi, jež nazírá prizmatem díla římského stoika císaře Marca Aurelia. Práce je nejprve uvedena metodologickou kapitolou, za níž následuje pojednání o Čechovovi a jeho díle. Klíčovými pasážemi jsou zde podle mého názoru kapitoly věnované odkazům na Marca Aurelia v různých studiích o Čechovovi a stručné pojednání o vydání *Hovorů k sobě*, které dramatik vlastnil. Následuje oddíl věnovaný dílu Marca Aurelia a jeho kontextu. Poslední dvě kapitoly dávají do souvislosti oba autory; nejprve na obecné rovině, a poté hledají konkrétnější společné motivy v neznámějších Čechovových dramatech.

Čechov patří k filosofujícím ruským spisovatelům, nebyl však filosofem, a to ani v té míře, v jaké byli filosofové Tolstoj či Dostojevskij. Jeho humanisticky a zároveň skepticky zabarvené myšlenky mají kořeny v obecně inteligentském povědomí přelomu 19. a 20. století v Rusku, aniž by se hlásily k nějakému konkrétnímu dobovému proudu. Odmítal jak revoluční, tak náboženské proudy. Máme-li pro poměrně obecně vyjádřené autorovy úvahy hledat určité kořeny, Marcus Aurelius k nim bezesporu patří. Tato skutečnost byla badateli doložena hojně opoznámkovaným exemplářem *Hovorů k sobě* z Čechovovy knihovny. Potud je tedy volba tématu i jeho závažnost dostatečně zdůvodněna.

Jinou otázkou je samo uchopení tématu v podání diplomantky. Je vedeno pečlivým studiem současné sekundární literatury, jejíž závěry plně přebírá a stoprocentně se o ně opírá. Čechov a Aurelius jsou pak vsazeni do hotového rámce, který je v odpovídajících kapitolách doplněn o jejich povýtce školní charakteristiky. Práce je uzavřena obecnými paralelami v dílech, které jsou také (snad až na jisté výjimky) převzaty z téže sekundární literatury. Můžeme zde ocenit schopnost pracovat se sekundárními zdroji, a to ve třech světových jazycích (ruština, angličtina, němčina), stejně jako snahu o pečlivé doplnění kontextu života a díla obou autorů.

Na druhé straně chybí hlubší rozbor myšlení alespoň jednoho z autorů. Nenalzáme vazby Čechovova díla na mnohem výraznější dobový kontext ruský a evropský. Kde jsou analyzovány další filosofické (a literárně-filosofické) vlivy? Zvláště silně postrádám alespoň stručné srovnání s L. N. Tolstým – skeptikem, hledačem a v jistém smyslu Čechovovým vzorem. Učebnicově pojaté pasáže o moderně (která sama byla filosoficky velice složitým útvarem a vyžaduje proto kritický komentář) je nahradit nemohou. Stejně tak v práci absentuje hlubší rozbor Čechovova díla, konstatování, kde v jeho díle nalzáme filosofující pasáže, jak se v tomto ohledu profilují jeho rané povídky, zralé dílo, dramata, dopisy – jinými slovy serióznější seznámení s jeho dílem jako takovým, práci s jeho spisy. Ve zmíněných pasážích, zjevně pouze doplňujících základní schéma práce, postrádáme také širší okruh sekundární literatury, teze působí deklarativně, nekriticky. Kapitola 2.3, kde náznak tohoto přístupu nacházíme, působí z hlediska cílů práce neorganicky.

Shovívavěji posuzují analogickou pasáž věnovanou filosofickému dílu Marca Aurelia. Diplomantka čerpá ze základních a na našem trhu snadno dostupných kompendií a slovníků, z nichž osobnost filosofa na trůně vystupuje ve schematické a školní podobě. Co tu schází především, a to je bohužel obecný rys celé práce, je práce s prameny. Autorka by se měla pokusit o vlastní přečtení filosofova díla, protože smysl filosofického textu nelze rekonstruovat z obecných referencí o něm. Dochází k anekdotickému efektu, když slavného

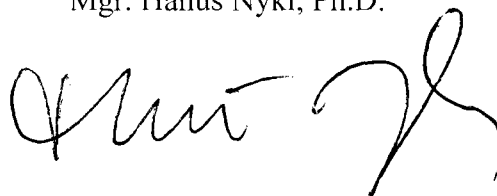
císaře filosofa rekonstruuje pomocí Blechova filosofického slovníku. Stoicismus je přitom díky své literární formě filosofií snadněji přístupnou než ostatní antické školy.

V práci nacházíme minimum odkazů na originální text, většina je převzata ze sekundárních zdrojů. Nejsou vyhledány ani u nás dostupné texty o autorovi – Laertios, česky vydaný v 90. letech, je stejně jako vše ostatní citováno prostřednictvím třetích autorů. Nacházíme dokonce celé pasáže, které jsou založeny na jedné, a to ještě sekundární práci (ss. 29-35). Diplomantka nepracuje s originální a kritickou edicí pramenů. Práce s prameny by měla být základem textu a sekundární literatura vodítkem a pomůckou, nikoli naopak. Filosofické pojmy, i když v případě stoiků jich je méně než např. v platonismu, je třeba uvádět v originále – pojmy jako „rozum“, „tělo“ apod. mají více ekvivalentů, navíc filosoficky odlišených. Ty je potřeba také komentovat. Snad ještě jednu poznámku k práci s prameny si neodpustím – filosofický aforismus, stejně jako např. báseň, neradno převypravovat. Ztrácíme z něj to, co jej činí nejen krásným, ale i myšlenkově výrazným. Skutečně je potřeba aforismy při práci s nimi citovat. Převypravováním z nich zpravidla vyabstrahujeme velice fádňi a bezobsažné poselství. To potom pro jeho obecnost můžeme srovnávat s čímkoli, protože otázkami smyslu života, dobra a zla, práce a nepráce se zabývá tak trochu každý, nejen Čechov a Aurelius. Výsledné dílo tak bohužel ztrácí na svém étosu.

Závěr: Práce celkově odpovídá úrovni diplomové práce na oboru východoevropská studia. Silnější pasáže opřené o světovou sekundární literaturu vyvažují slabší pasáže věnované vlastní analýze děl obou autorů. Hodnotím dobrou jazykovou úroveň práce i její přehlednost. Navrhuji hodnocení velmi dobře.

V Praze dne 16. srpna 2010

Mgr. Hanuš Nykl, Ph.D.

P. S. Nechybí v názvu tečka?